

Centralizem zadal noč udarec

Izvršni odbor Slovenske skupnosti se je v sredo zbral na izredni seji in razpravljala o vsebini brzojavke, ki jo je osrednja vlada te dni poslala predsedstvu deželne sveta in deželne odbora Furlanije - Julijske krajine. Vladna brzojavka sporoča, da osrednja vlada zavrača zakonski predlog deželne svetovavca Slovenske skupnosti dr. Stoke, ki ga je deželni svet odobril tik pred zaključkom svojega spomladanskega zasedanja.

Ministrsko predsedstvo utemeljuje svoje ravnanje, češ da vsebuje zakonski predlog zaščitne norme za jezikovne in narodnostne skupine, kar pa da je v izključni pristojnosti rimske vlade in parlamenta, ne pa deželnih svetov. V tej zvezi se tudi sklicuje na razsodbo ustavnega sodišča štev. 14 iz leta 1965.

Izvršni odbor Slovenske skupnosti ugotavlja, da predstavljajo centralistične težnje osrednje rimske vlade veliko oviro na poti reševanja odprtih slovenskih problemov, ki bi jih dežela Furlanija - Julijska krajina mogla vsaj delno reševati na osnovi člena 3 svojega posebnega statuta.

Slovenska skupnost izraža svoje globoko nezadovoljstvo zaradi ozkosti, ki jo izkazuje rimska vlada, saj se ta celo upira, da bi bila slovenska narodnostna skupnost imenovana v deželni zakonodaji s svojim polnim imenom, kar je cilj njenega zakonskega predloga in do česar ima slovenska manjšina polno pravico.

Izvršni odbor Slovenske skupnosti jemlje ponovno na znanje zavzetost deželne odbora in deželne sveta pri glasovanju omenjenega zakonskega osnutka, hkrati pa apelira, da podpreta zakonski osnutek, ko bo ta prišel ponovno v razpravo deželne sveta. Slovenska skupnost izraža tudi svoje veliko začudenje nad ravnanjem rimske vlade, ki gre mimo priporočil, zahtev in programov krajevnih pokrajinskih tajništav strank leve sredine, ki so se večkrat izjavile za reševanje slovenskih problemov.

Slovenska skupnost končno poziva rimske oblasti, naj prenehajo z zavlačevanjem reševanja problemov slovenske manjšine in naj stopijo čimprej na pot konkretnega in globalnega reševanja vseh vprašanj, ki jih slovenska narodnostna skupnost v Italiji že leta in leta postavlja v ospredje svojega narodnostnega boja.

OBVESTILO

Popravni in vstopni izpiti na drž. učiteljsku »A. M. Slomšek« v Trstu se bodo začeli 7. septembra s pismeno nalogo iz slovenščine. Razpored ostalih izpitov na oglasni deski v šoli.

HVALNICA STARIM

Svet je danes v znamenju mladih — vsaj tako se zdi. Dnevni tisk uganja pravi kult mladih, enako televizija, radio, trgovska reklama in industrija. Vse, kar počnejo mladi, pa naj bo to še tako banalno, nesmiselno, nemoralno ali celo na meji tistega, kar označujejo kazenski zakoniki vseh držav za kriminal — vse to je za današnja množična občila silovito zanimivo. Tako lahko vsak dan občudujemo na straneh dnevnikov vse mogoče poze deklet, katerih edina zasluga in zanimivost je v tem, da še niso prestopile petindvajsetega leta in da se dajo rajši fotografirati slečene kot oblečene. Po radiu lahko vedno bolj pogosto poslušamo »intervjuje« s šestletnimi, osemletnimi, štirinajstletnimi otroki, kako sodijo o tem in onem. Zdolgočaseno, blazirano pregibanje kolen in suvanje zraka s komolci v kaki nekdanji farmi, ki jo je kak dobičkaželjni »goštinec« spremenil v plesni lokal za »teenagerje«, se zdi fotoreporterjem in glavnim urednikom dnevnikov in televizije stokrat zanimivejše kakor garanje osamelih gorskih kmetov, ki so jih otroci zapustili in jim ušli v tovarne ali za natakarje in sobarice v hotelih doma in na tujem. O mladinskih skupinah, ki razgrajajo po cestah in s kričanjem ter grožnjami zahtevajo boljši svet in idealno družbo, nam trobijo javna občila neskončno več kakor o mladini, ki študira ali dela, da bi res pomagala ustvarjati boljšo družbo.

Toda pri vsem tem češčenju in slavljenju mladine se nam vendar vsiljuje pod pero hvalnica starim. Oni so bili tisti, ki so ustvarili današnjo blaginjo, katero uživajo mladi, ne da bi poznali njen izvor in ne da bi se vprašali, kaj je stala starejšo generacijo. Mladina, ki se danes podi z avtomobili ali z motornimi kolesi po naših krajih, od zabavišča do zabavišča ali enostavno zato, da dirka po cestah in uživa omamo hitrosti, ne ve ali noče vedeti, da so njihovi stari očetje in morda še njihovi očetje vse leto vstajali še v temi ali ob prvem svitu in šli krmit živino, kositi ali na kakšno gradbišče v mestu in da so garali do poznega mraka; da so njihove stare matere največkrat peš nosile s Krasa v mesto mleko ali svoje borne pridelke, hodile pospravljat in se vračale peš po »Skali santi«, da bi prihranile denar za tramvaj in da bi za tiste prigarane in prihranjene groše ali lire kupile kaj potrebnega otrokom ali možu. In tisti del mladine, ki bi se rad šel »revolucije«, a le v demonstracijah, z obhodi po mestnih ulicah in z napisi, za katere jih nihče ne bo priprl, zasliševal, mučil in poslal v koncentracijsko taborišče, pozablja, da so bili stari, tisti, katere zaničljivo imenuje »matuze«, revolucionarji zares; da so se borili ne samo z besedami in z dovoljenimi napisi, ampak tudi z ilegalnim tiskom, za katerega so bila določena dolga leta ječe ali

konfinacije, in z orožjem proti strašnim terorističnim režimom, za svobodo, za osnovne človeške pravice in za boljši svet — za svobodo lastnega ljudstva in za svobodo vseh ljudstev. Danes ni na svetu nič manj polkovniških in drugih diktatorskih, policijskih režimov. Toda veliko, veliko manj je ljudi, zlasti mladih ljudi, ki bi se jim upali na njihovem lastnem območju, v njihovih mejah, tako odkrito in pogumno upreti in se boriti proti njim, kakor so se borile proti totalitarnim režimom prejšnje generacije.

In če imamo Slovenci na Tržaškem in Goriškem danes spet svoje slovenske šole, društva, tisk in politične organizacije, je to zasluga »starih«. Stari so bili tisti, ki so pred skoraj tridesetimi leti prijeli za puške in šli v gore in gozdove, da bi spet priborili našemu narodu svobodo in zagotovili svojim otrokom in vnukom lepše življenje. Sinovi in vnuki danes res uživajo lepše življenje, a mnogi se pri tem posmehujejo starim, češ ali se jim je izplačalo? Kako so bili neumni, da so se žrtvovali! In še na misel jim ne pride, da bi sami kaj žrtvovali za utrditev in ohranitev narodove in lastne svobode; to nalogo prepuščajo drugim, starim in starejšim. Sami se rajši zabavajo ali demonstrirajo proti prividom. Težko si je misliti, da bi bili s tako miselnostjo tudi sami sposobni žrtvovati življenje za ideale svobode, kakor ga je žrtvovalo toliko tistih, ki bi bili danes »stari«, če bi bili ostali živi.

In če imamo Slovenci na Tržaškem in Goriškem danes še slovenski tisk, je to skoraj izključno zasluga starih. Stari so v glavnem tisti, ki so naročniki listov in ki jih tudi plačujejo. Vsak dan prihajajo v uredništva in uprave naših listov starčki in starke, da bi plačali naročnino in da bi nas opozorili na to ali ono, ali se nam zahvalili za naše pisanje ali nas pogrājali, če se jim ne zdi kaj prav. Nekateri komaj še prilezejo po stopnicah navzgor, a vendar pridejo in pridejo radi, z veseljem in ponosom, da lahko plačajo naročnino za naše, slovenske liste, kakršne so si tako zelo želeli v dolgih letih fašističnega terorja. In naročnino zanje si utrčajo od svoje nevisoke pokojnine. Toda le redkokdaj se znajdejo v naših uredništvih in upravništvih mladi, da bi se naročili na list, da bi ga plačali, ali da bi se kaj pogovorili. Svoje plače porabijo rajši za drugo, mnogi v največji meri za zabavo. Ni jim mar, kaj bo spričo njihove brezbriznosti z našim tiskom. Ali pa o tem še niso razmišljali, kakor niso razmišljali o tem, kaj bo z našim narodom spričo tolikih mešanih porok in ob sprejemanju asimilacije kot nekaj samoposebi umevnega. Morda se bo tudi današnji mladi rod kdaj pozneje streznil in bo začutil večjo odgovornost v tem pogledu — toda danes so opora našemu tisku in tudi

(dalje na 3. strani)

Izbruh nečloveškosti v Južni Ameriki

V Montevideu se policijske oblasti mrzlično trudijo, da bi našle skrivališče, v katerem imajo gverilci »tupamaros« ujeta kot talca brazilskega konzula Gomideja in ameriškega agronoma Flya. Urugvajska policija je prejela v sredo pismo od takoimenovane »čete smrti« v Braziliji, to je od skupine bivših policistov, ki so v zadnjih desetih letih izvršili zaje že nad tisoč nezakonitih usmrtitev zločincev v Rio de Janeiru in v Sao Paulu, ki jih tajno obsodijo na smrt, češ da so oblasti z njimi preveč popustljive. V pismu »čete smrti« je rečeno, da bo ubila dvajset sorodnikov urugvajskih gverilcev iz maščevanja za smrt prvega talca, ki so ga umorili »tupamarosi«, Američana Mitrioneja, in da se bo enako maščevala tudi za morebitni umor drugih dveh talcev.

POGAJANJA?

Neko drugo pismo, ki pa so ga baje poslali gverilci, a katerega pristnost ni gotova, opozarja urugvajske oblasti, da bodo »tupamarosi« brazilskega konzula umorili v nedeljo, če vlada v soboto do polnoči ne bo izpustila 183 političnih jetnikov. Toda baje so bili že vzpostavljeni stiki med voditelji »tupamarosov« in vladnimi predstavniki, zato menijo, da ima vlada namen, da se pogaja. Kljub temu je malo upanja, da bi se posrečilo rešiti nesrečna talca.

Krvavi dogodki v Južni Ameriki se zdaj že kar vrstijo. Takoimenovani gverilci — v resnici gre za majhne, dobro organizirane skupine, ki niso nikoli videle gozdov ali gora in ki jih sestavljajo sinovi in hčere bogatih meščanskih ter celo veleposestniških družin, med katerimi sta postala guevarizem in maizem moda — so si vzeli na piko zlasti tuje diplomate in nameščence ameriških industrijskih družb. Prvič zato, ker ima to mnogo večji mednarodni odmev, kakor če bi ugrabili kakega v svetu neznanega ali malo znanega domačega ministra, za katerega usodo bi se svet toliko ne zanimal. Drugič pa zato, ker vedo, da v primeru ugrabitve tujih diplomatov in državljanzov tudi njihove države pritiskajo, da tamkajšnja vlada ugodi zahtevi »gverilcev« in izpusti politične jetnike, da bi tako rešile življenje svojih ljudi. Tako postanejo tuje vlade nehote zaveznice ugrabiteljev, čeprav samo iz človečnosti in iz skrbi za svoje državljane.

KORUPCIJA IN POHLEP

Iz evropske perspektive je težko razumeti, zakaj se dogajajo te barbarske stvari na južnoameriški celine. Očitno je, da so desničarske vojaške diktature, ki jih podpirajo Američani, tam skrajno nepriljubljene zara-

di svoje nesposobnosti. Prav tako očitno pa je tudi, da utopistične ideologije, kot sta guevarizem in razni drugi totalitarizmi, ter barbarske zločinske metode, kot je ubijanje talcev, ne morejo rešiti socialnih in gospodarskih problemov v južni Ameriki; ne le zaradi svoje nerealnosti, ampak tudi zato ne, ker nimajo zaslombe pri ljudskih masah, zlasti ne pri najrevnejših in najbolj potrebnih reform, pri Indijancih in meščanih. Kot manjšine se zato te majhne skupine »gverilcev« ali kakor se pač imenujejo nujno pripravljajo na nove diktature nad južnoameriški ljudstvi.

Resnični napredek lahko pride v Južno Ameriko samo iz Evrope, če bi se južnoameriške države bolj odprle evropskim priseljencem, ki so nosilci gospodarske podjetnosti in pobud, in če bi hotele evropske gospodarske družbe in banke več investirati v Južni Ameriki. Severnoameričanom Južnoameričani ne zaupajo in zadnje čase še manj, odkar je začel ameriški kapital na veliko nakupovati ceneno zemljo na področju Amazonke in aMta Grossa ter neposredno, po lastnih plačancih, ali posredno, preko južnoameriških diktatur množično uničevati indijanska plemena, ki so zaradi svoje primitivnosti in bojevitosti na poti gospodarskega izkoriščanja kupljenih zemljišč (katerih pravi gospodarji so v resnici ravno Indijanci). Južnoameriška javnost bolj ali manj za te stvari ve in s tem si lahko razlagamo, da so celo mnogi duhovniki zelo revolucionarno razpoloženi nasproti korumpiranim in nemoralnim oblastem v svojih državah.

Vojne žrtve v Indokini naraščajo

Neverjetno se sliši, da traja vojna na indokitskem polotoku že deveto leto. To že ni več ne napadalna, ne osvajalna, niti ne več obrambna vojna, marveč le soigra glavnih vojnih štabov velikih sil z mednarodno politiko njihovih držav. Kakor premikajo državniški - figure na politični šahovnici, tako jih potegujejo glavni štabi na vojaški.

Nič za to, če padajo stotisoči žrtev na obeh straneh, a po večini tistih, ki jih velesile »branijo« in jim »pomagajo«. Vendar padajo žrtve tudi pri »zaščitnikih«, v vietnamskem slučaju na strani Američanov. Po zadnjih podatkih je izgubilo življenje v devetih letih vojne med Severnim in Južnim Vietnamom 43.212 ameriških vojakov; 285.483 pa jih je bilo ranjenih. Ni še jasno, koliko jih je bilo ujetih in jih je pogrešanih.

Če bi vprašali družine na obeh straneh,

MSGR. CASAROLI BO URADNO OBISKAL JUGOSLAVIJO

Mons. Casaroli, ki je nekak zunanji minister Vatikana, bo odpotoval 24. avgusta na tridnevni uradni obisk v Jugoslavijo, kamor ga je povabil zunanji minister Mirko Tepavac. To bo prvi uradni obisk kakega visokega vatikanskega prelata v prestolnici kake komunistične države. Obisk sledi sklepu Beograda in Svetega sedeža, da vzpostavita redni medsebojni diplomatski predstavništvi.

Monsignor Casaroli poravlja že dve leti funkcijo zunanjega ministra vatikanske države. Prej pa je bil več let vati-

kanski strokovnjak za komunistične države in je kot tak opravljal več potovanj na Vzhod. Vse kaže, da bo prišel v Jugoslavijo z določenim namenom, zelo verjetno zato, da bi pripravil obisk predsednika Tita pri papežu, do katerega naj bi prišlo, kot se govori, v sredini septembra, v zvezi s Titovim uradnim obiskom v Italiji, kamor ga je povabil predsednik Saragat. Do takrat bodo redni diplomatski odnosi med Jugoslavijo in Vatikanom tudi dejansko že popolnoma stekli, k čemur bo zdaj pripomogel zlasti tudi obisk mons. Casarolija v Beogradu.

Kot se je zvedelo, sta imeli važno besedo pri pobudi za vzpostavitev rednih diplomatskih stikov Jugoslavije z Vatikanom vladi in skupščini Slovenije in Hrvatske.

☆

Predsednik vlade ljudske republike Kitajske, Ču En Lai, bo opravil v jeseni več potovanj, ki ga bodo pripeljala verjetno tudi v Evropo, zlasti v Romunijo in Francijo.

čemu so njih očetje in sinovi padli v tej vojni, bi najbrže ne znali odgovoriti. Ali za obrambo domovine, za slavo, morda za zaščito vere, svobode ali kulture? Gotovo da ne. Ali za gospodarske koristi? — Še manj. In vendar je prizadetih toliko družin in sirot!

POPIS PREBIVALSTVA V JUGOSLAVIJI

Prihodnje leto bodo opravili v Jugoslaviji popis vsega prebivalstva in stanovanj po stanju 31. marca 1971 ob 24. uri. To bo že četrti popis po vojni. Zvezni zavod za statistiko se je nanj pripravljaval pet let. Popisovanje bo trajalo dva tedna, od 1. do 15. aprila. Zaposlenih bo pri tem obširnem delu okrog stotisoč popisovalcev.

V statistike bodo zajeli tudi izseljence in število gospodarstev z domačo živino vred.

Zakon tudi določa, da se lahko vsak državljanz svobodno izrazi, h kateri narodnosti, etnični skupini ali materinem jeziku pripada. Glede kriterijev za to pa vlada nekoliko nejasnosti (npr. pri muslimanih v Bosni, od katerih se nekateri prištevajo k posebni muslimanski narodnosti (katero navajajo tudi uradne statistike, npr. v Statističnem letopisu, drugi se imajo za Hrvate ali Srbe).

☆

Ču En Lai je bil povabljen v Jemen, Tanzanijo in v Zambijo, a vmes med temi potovanji bo verjetno uradno obiskal tudi Bukarešto in Pariz.

Ukrepi proti epidemiji kolere

Proti epidemiji kolere, ki se je začela širiti v Sovjetski zvezi in na Bližnjem vzhodu, je odredilo italijansko ministrstvo za zdravstvo posebne kontrolne ukrepe.

Na letališču Fiumicino pri Rimu izvajajo strog zdravstveni pregled med potniki, ki prihajajo iz Moskve. Enake predpise so uvedle pristaniške oblasti, ki so odredile tudi cepljenje ladijskih posadk in pristaniškega osebja.

Iz Sovjetske zveze pa je prispela novica, da je sovjetsko ministrstvo za zdravstvo naznanilo, da je začela epidemija kolere na področju Astrahana nekoliko pojema, kar

se kaže v tem, da zadnje dni bolezen ni zahtevala smrtnih žrtev. Pa tudi v drugih sovjetskih pokrajinah baje niso ugotovili širjenja epidemije.

V Beirutu je libanonsko ministrstvo za zdravstvo zanikalo, da bi bili ugotovili v Libanonu primere kolere.

Glavni občinski zdravnik v Trstu je naznanil, da ne obstaja na Tržaškem nikaka nevarnost kolere, pač cepijo mornarje, ki plovejo v pristani, kjer obstaja nevarnost okužbe. Lahko pa se da cepiti proti koleri, kdor želi. Mestne zdravstvene oblasti so v tem v polni meri na razpolago.

Pritisnili bodo davčni vijak

Nova sredinsko leva vlada je v parlamentu dobila zaupnico tik pred velikošmarenškimi počitnicami. Ministrski predsednik Colombo in ministri pa so si lahko privoščili le nekaj dni oddiha, kajti še ta teden so se vrnili v Rim, kjer jih čaka naporno delo.

Najbolj pereče je trenutno vprašanje zdravstva, oziroma zdravstvene oskrbe. Ne glede na dejstvo, da je v bolnišnicah po mnogih mestih občutno pomanjkanje ležišč, se dogaja, da se bolnišnice nahajajo v velikih finančnih težavah, ker bolniške blagajne kratkomalo ne izpolnjujejo svojih obveznosti do bolnišnic. Zadolžitve bolniških blagajn je že dosegla takšno stopnjo, da jih od popolnega finančnega poloma lahko reši samo takojšnja vladna intervencija.

Drugo pereče vprašanje je gradbeništvo, kajti od njegovega zdravega razvoja je odvisna zaposlitev milijonov delavcev. Strokovnjaki napovedujejo, da se bližamo krizi v tem gospodarskem sektorju, ker bodo v letošnjem decembru prenehale veljati davčne olajšave za hišna poslopja in še ni jasno, če bodo predvidene kake nove davčne olajšave, vsaj za tako imenovana ljudska stanovanja. Razvoj gradbeništva nadalje ovira neustaljenost cen gradbenega materiala, kajti gradbeni stroški so se v zadnjem letu povečali za približno 20 odstotkov; poleg tega imajo podjetja težave pri dodeljevanju kreditov.

Vse to seveda hudo moti gradnjo stanovanj, zlasti za delavske in srednje sloje. Načrt gospodarskega programiranja predvideva za obdobje 1971-1980 gradnjo 450.000 stanovanj na leto, danes pa se dogaja, da število novosezidanih stanovanj ne krije 50 odstotkov potrebe in povpraševanja. V tej zvezi je tako rekoč skoraj popolnoma odpovedala javna iniciativa, na katero odpade komaj 5 odst. stanovanj, ki se danes gradijo.

Glede na ta dva pereča problema se vlada danes ukvarja z vprašanjem, kako in kje najti potrebna denarna sredstva, ki naj vsaj trenutno preprečijo najhujše. Kaj bo vlada dejansko ukrenila, še ni jasno, vendar je že sedaj gotovo, da bo nekoliko pritisnila na davčni vijak. Govori se, da bo povečala

davek na določene predmete, ki ne spadajo v široko potrošnjo. Govori se tudi o podražitvi cigaret, bencina in o povečanju prometnega davka.

Poleg teh in drugih problemov, ki čakajo na rešitev, je treba še omeniti, da tudi odnosi med koalicijskimi, sredinsko levimi strankami niso povsem razčiščeni, kajti kamen spotike predstavljajo še vedno levi občinski in pokrajinski odbori, ki se sestavljajo v nekaterih večjih mestih in pokrajinah. Socialdemokrati ne skrivajo svoje nevolje nad zadržanjem socialistov, ki po njihovem po nepotrebnem ustanavljajo odbore s komunisti. Zaradi tega napovedujejo, da bodo sprejeli ustrezne ukrepe tudi na vladni ravni.

Italija je torej dobila novo vlado, vendar še ni rečeno, da je s tem politični položaj stabilen in da bo takšen ostal do konca sedanjega zakonodajnega obdobja.

Hvalnica starim

(Nadaljevanje s 1. strani)

javnemu delu predvsem stari. To je boleče, a resnično dejstvo, zaradi katerega si tudi stari zaslužijo hvalnico — bolj kot mladi, kajti mladost je zgolj biološko dejstvo in ne moralna zasluga, dejstvo, ki bo morda že čez deset let zastarelo in že čez nadaljnjih deset let bo današnje mlade druga generacija prištevala med »matuze«, v svoje dobro pa najbrž ne bodo mogli pokazati moralne in narodne bilance, kakor jo lahko pokaže današnja stara generacija, če ne bodo požrtvovalno in odločno nadaljevali dela in boja, ki so ju vodili naši stari — v novih razmerah in za nove cilje, a z isto odgovornostjo do usode našega naroda.

Vsekakor meja med starostjo in mladostjo v bistvu ni samo biološka, ampak duhovna. Mladost je tam, kjer so pogum, požrtvovalnost, idealizem in pripravljenost, boriti se za pravično narodno stvar. Starost pa tam, kjer vladajo lagodnost, strahopetnost, konformizem, egoizem in nezavednost. Meja med obojim ni biološka.

JUBILEJNA RAZSTAVA TONETA KRALJA V KOSTANJEVICI

8. t. m. so odprli v Kostanjevici jubilejno razstavo slikarja in kiparja Toneta Kralja, za njegovo sedemdesetletnico. Odprtje razstave je poteklo v slovesnem vzdušju v okviru Dolenjskega kulturnega festivala v tem lepem dolenjskem mestecu. Za odprtje razstave so priredili tudi slavnostni koncert v tamkajšnjem Domu kulture. Tonetova hčerka Tatjana Kralj, ki je znana operna pevka (trenutno je angažirana v Nemčiji), je zapela po eno Mozartovo in Beethovnovno arijo in dve Verdijevi, pesnik Tone Kuntner, ki je zaslovel s svojo zbirko »Lesnika«, v kateri opeva današnje slovenske kmete in njihovo usodo, pa je bral svoje najnovejše pesmi, med njimi lepo pesem o ustoličenju karantanskih slovenskih knezov, ki je napravila posebno močen vtis na poslušavce.

Razstavo Toneta Kralja, ki je prirejena v Lamutovem likovnem salonu, je odprl z uvodno besedo o umetniku član Slovenske akademije Božidar Jakac. Odprtja razstave se je udeležilo precej uglednih osebnosti, da so s tem počastile Toneta Kralja ob njegovem jubileju, med njimi pesnik in pisatelj Edvard Kocbek.

Tone Kralj je dolenjski rojak in mu je zato Dolenjska hotela še posebej izkazati priznanje kot enemu najpomembnejših in najznačilnejših slovenskih likovnih ustvarjalcev zadnjih desetletij. Tudi Primorci ga dobro poznajo in ga imamo radi, saj je v zadnjih 40 letih poslikal mnogo cerkva na Primorskem, že v času fašizma, ko se je moral včasih skrivati pred preganjavci in se ilegalno muditi v krajih, kjer je slikal. Zato mu ob njegovem jubileju tudi Primorska iz srca čestita.

NAŠE VOŠČILO

Slikar Tone Kralj obhaja svojo sedemdesetletnico. Ob tej priložnosti mu prisrčno čestita in mu vošči še mnogo zdravih in srečnih let ter umetniških uspehov Zala vdova Besednjak.

Čestitkam in voščilom se pridružujeta tudi uredništvo in uprava Novega lista.

POTOVANJE PO SKANDINAVIJI

VIATICUS

V.

Zelo veliko je turističnih uradov in uradov letalskih družb. Na steni hiše, v kateri je urad skandinavske letalske družbe SAS, je velik napis: »Ali veste, kako velika je Danska? 65 minut.« Z manjšimi črkami je potem razloženo, da letiš z letali SAS 65 minut od najvzhodnejše do najzahodnejše točke Danske.

Sploh napravi zelo ugoden vtis rahlo humorističen, domač in ljubezniv ton vseh javnih opozoril in reklamnih napisov. Nikjer nič kriččega, nič vsiljivega ali samo grobo reklamnega, povsod le prijazno vabilo, nasvet ali informacija.

Ob glavni cesti je tudi urad Islandske letalske družbe, ki vabi na ogled Islandije ali na počitnice tam. Iz številnih na lepokih in v razstavljenih prospektih sem si izračunal, da niti letalski izlet na ta otok v severnem Atlantiku, povezan v napisih o predstavah z Vikingi, vulkani in gejzerji, ni več posebno dra-

ga stvar. In kôt vse kaže, se začenjajo tudi tja usmerjati množice evropskih turistov, ki bi želeli videti kaj novega, in zlasti takih, ki si spet zažele srečanja z nepokvarjeno naravo.

Medtem ko so trgovine s kožuhovino, pa tudi razne druge, npr. delikatesne prava pašja za oči, pa vplivajo modne trgovine, zlasti za moško konfekcijo in blaga, precej povprečno, vsaj za Srednjeevropelca ali za tistega, ki je vajen izložb v središčih večjih italijanskih mest. Moške poletne obleke v izložbenih oknih so za nas brez mikavnosti, kar zadeva kroje in barve ter vzorce, vendar pa niso zelo drage. Cene so približno za tretjino višje ali pa tudi enake kot cene za moške poletne obleke v Italiji. Ženske obleke so sorazmerno mnogo lepše od moških in tudi sorazmerno dražje. Videti je bolj pariške in nemške modele kakor pa italijanske. Vendar pri danskem ženskem svetu ni opaziti kakšne posebne težnje po eleganci. Človeka celo za-

čudi, kako preprosto, praktično, brez posebne težnje po elegantnosti je oblečena velika večina Dank, da o moških niti ne govorim. Srajca z zavihanimi rokavi spada skoraj k poletni uniformi Dancev, tudi v turističnih uradih in v bankah. Pozneje sem isto ugotovil tudi na Švedskem in Norveškem. Pravzaprav jim mora dati človek prav, kajti tudi v Skandinaviji je poleti vroče.

Na cestah je opaziti prav čedna dekleta in žene, vendar pa nič bolj kakor povsod drugod. Izjema so nekatere restavracije, kjer strežijo izredno ljubka dekleta, a očitno so bila že izbrana po »estetskem« kriteriju. Priznati pa je treba, da so uradnice, prodajalke in natakariče zelo prijazne in ustrežljive. Nikoli jim ne uide nestrpnost ali nepotrpežljivost besedica ali kretnja, nikoli ne pokažejo nikakršne nevolje, čeprav se mi zdi, da zaslužijo še večjo pohvalo Norvežanke, ki so v tem pogledu — in upam, da tudi v drugih — pravi angeli. Uradnic v turističnih pisarnah na železniških postajah niso mogle spraviti iz tira niti stare Američanke, ki so postale prava poletna šiba božja za Skandinavijo. Toda o njih pozneje. (dalje)

Tržaškega

Novi pokrajinski odbor

V torek, 18. t. m., se je sestel na prvi seji novi tržaški pokrajinski svet. Na dnevnem redu je bila izvolitev predsednika pokrajine in članov pokrajinskega odbora. Po sporazumu, ki je bil dosežen med strankami leve sredine, je bil za predsednika izvoljen kršćanski demokrat dr. Michele Zanetti. V pokrajinski odbor pa so bili izvoljeni: prof. Foschi (KD), dr. Miani (PSU), dr. Pacor (PRI), Lucijan Volk (PSI), dr. Drago Legiša (SSL) in inž. Passagnoli (KD).

Za predsednika in odbornike so glasovali svetovavci sredinsko levih strank in svetovavec Skupne slovenske liste, to je 13 svetovavcev od skupnih 24, ki sestavljajo pokrajinski svet.

Za slovensko narodno skupnost na Tržaškem je vsekakor pomembno, da sta v novem odboru dva Slovenca, in sicer dr. Legiša od Skupne slovenske liste in socialist Lucijan Volk.

Novoizvoljeni predsednik je pred zaključkom seje prebral politično-upravni program pokrajinskega odbora, ki v številnih mestih obravnava tudi probleme, kateri se tičejo slovenske narodnostne skupnosti. V političnem delu je o naši narodni skupnosti rečeno: »Slovenska narodna skupnost, organsko vključena v politični, gospodarski in družbeni ustroj pokrajine, predstavlja dejavnik, ki bogati civilni in demokratični zaklad vsega prebivalstva. Ta ugotovitev obvezuje stranke leve sredine, ki imajo v Trstu zaslužno, da so ustvarile nov način odnosa z manjšino, da s stvarno akcijo prispevajo k reševanju specifične problematike, katere nosilec je slovenska narodna skupnost.«

V upravnem delu programa napoveduje novi odbor preureditev pokrajinskih uradov in služb, tako da bosta med drugim ustanovljena urada za prevajanje v slovenščino in za stike z javnostjo, v katerih bodo nameščeni uslužbenci, ki obvladajo slovenski jezik. Na področju šolstva in kulturnih dejavnosti bo pokrajina dala pobudo, da se v okviru tržaške univerze ustanovi stolica in institut za slovenski jezik in književnost in da se ustanovi institut za proučevanje zgodovine, kulture in tradicij slovanskih narodov. Pokrajinska uprava bo tudi izpolnila obveznosti, ki so jih levosredinske stranke sprejele do Slovenskega gledališča v Trstu, kar pomeni, da bo našemu gledališču začela redno dajati finančno podporo. V programu je dalje rečeno, da bo izpolnjen organik pomožnega osebja v slovenskih šolskih zavodih, ki spadajo v pristojnost pokrajine, pri ustanavljanju jasli za najmlajše pa bo uprava upoštevala potrebe slovenskih otrok.

Na področju javnih del bo uprava nadaljevala z izpolnjevanjem programa, ki predvideva asfaltiranje pokrajinskih cest, ob katerih bodo postavljeni kačipotni v italijanščini in slovenščini.

Predsednik Zanetti je v svojem govoru dal velik poudarek na tako imenovano promocijsko vlogo pokrajinske uprave, kar pomeni, da se pokrajina ne namerava omejiti na izpolnjevanje obveznosti, ki sodijo v njeno neposredno pristojnost, temveč hoče prevzeti vlogo pobudnika in posredovavca med različnimi drugimi ustanovami ter vskla-

jevati njihove dejavnosti. V tej zvezi je predsednik omenil stike s sosedno republiko Jugoslavijo pri čemer je dejal: »Z usklajeno akcijo in ob upoštevanju pristojnosti, ki so ji priznane z zakonom, bo nova pokrajinska uprava morala vzpodbujati razvoj sodelovanja s sosednimi občinami onstran meje, in sicer v okviru že utrjenega sodelovanja in prijateljstva med Italijo in Jugoslavijo in med Furlanijo - Julijsko krajino ter sosednimi republikami.«

SSL GLASUJE S PRIDRŽKOM

Kot smo omenili, je predstavnik Skupne slovenske liste glasoval za kandidata za predsedniško mesto iz vrste KD in za sestavo levosredinskega odbora. Tako je ravnal, ker se SSL strinja z vsebino programa, ki je bil sestavljen skupno z levosredinskimi strankami in ki vsebuje veliko večino predlogov in zahtev SSL. V svoji izjavi pa je Drago Legiša poudaril, da glasuje za levosredinski odbor s pridržkom, ker bo njegova politična skupina zavzela dokončno stališče do levosredinske koalicije, ko bo rešeno tudi vprašanje devinsko-nabrežinskega občinskega odbora. Kot znano, je SSL pripravljena vstopiti v levosredinsko koalicijo v Nabrežini samo s pogojem, da se izvoli župan slovenske narodnosti in da so Slovenci primerno zastopani v občinskem odboru.

Naj še omenimo, da je v začetku seje komunistična svetovavka Stanka Hrovatin predložila resolucijo, v kateri je med drugim zahtevala, da se svetovavcem slovenske narodnosti prizna pravica, da govorijo v materinem jeziku v pokrajinskem svetu. Svetovavka je resolucijo brala najprej v slovenskem jeziku. Ob kratki razpravi, ki je hudo razburila začasnega predsednika, misovca Chiandussija, je svetovavec Legiša izjavil, da se s predloženo resolucijo strinja in da bo glasoval zanjo. Hkrati pa je ugotovil, da je treba pravico do slovenskih nastopov v svetu zagotoviti s spremembo obstoječega notranjega pravilnika. Za resolucijo je poleg komunistov in dr. Legiša glasoval tudi socialist Volk, a je bila zavrnjena, ker so bile ostale skupine proti.

OB SMRTI ROMANA UKMARJA

Kot smo na kratko javili že v prejšnji številki našega lista, je pred dobrima dvema tednoma umrl znani tržaški slikar Romano Ukmar. Podlegel je hudi bolezni v starosti komaj petdesetih let.

Romano Ukmar se je rodil pri Sv. Jakobu v Trstu in čeprav ni znal slovensko, sta njegovo ime in njegova pojava s prijaznimi plavimi očmi dokazovala, da so bili njegovi predniki slovenskega rodu. Tudi sam se je rad mudil v slovenski družbi. Že v mladih letih se je začel ukvarjati s slikanjem in si je želel obiskovati umetnostni licej. To da težke družinske razmere in vojni čas sta mu to preprečila in ga prisilila, da si je poiskal delo kot pristaniški delavec. Slikanja pa ni opustil, ampak se je kot samouk izpopolnjeval naprej ter dosegel visoko stopnjo tehnične sposobnosti, pa tudi vsebinsko je vedno bolj poglobljal svoje slike, katerih značilnost sta bili zlasti žlahtnost barv in poduhovljen izraz.

Prvo povojno razstavo je priredil v galeriji Moncenisio, nato pa je še mnogokrat razstavljal, tudi v Sloveniji. Iz realističnega prikazovanja življenja s socialno tematiko je prešel v abstraktno-polimaterično slikanje, ki pa je bilo prežeto s prečiščeno figurativnostjo. Večkrat je upodobil križanega Jezusa, ki mu je bil simbol vsega trpljenja in odgovora na vse krivice.

Ohranili ga bomo v spominu kot plemenitega človeka in resničnega umetnika, kateremu umetnost ni služila za pozno, snobizem ali reklamo kot tolikim drugim, ampak mu je pomenila možnost notranje izpovedi in izražanja lepote, ki jo je nosil v sebi in ki jo je videl okrog sebe ter jo želel dati videti in občutiti v svojih slikah tudi drugim.

—o—

POPRAVNI IZPITI NA LICEJU »FRANCE PREŠEREN«

Ravnateljstvo Državnega znanstvenega liceja »France Prešeren« v Trstu sporoča, da se pričnejo vsi popravni izpiti v jesenskem izpitnem roku šolskega leta 1969-70 na znanstvenem liceju, višji gimnaziji in klasičnem liceju

dne 7. septembra 1970 ob 8.30 s pismeno nalogo iz slovenščine.

Razpored ostalih pismenih in ustnih izpitov bo pravočasno objavljen na oglasni deski šole.

Stališče Slovenske skupnosti v Dolini

Minuli teden, 12. avgusta se je prvič sebe glasovnice. Programsko izjavo je podal stal dolinski občinski svet, izvoljen na volitvah 7. junija letos. Kot znano, nobena lista ni prejela toliko glasov, da bi imela absolutno večino in bi tako lahko sama upravljala občino. oKmunisti imajo 10 svetovalcev, Slovenska skupnost štiri, demokristjani štiri, socialisti (PSI) enega in socialdemokrati (PSU) enega. Tadi tokrat so se komunisti povezali s socialisti in tako s komaj zadostno večino (11 svetovalcev od skupno 20) izvolili župana in odbornike. Za župana je bil ponovno izvoljen Dušan Lovriha, za podžupana Marino Bandi (socialist), za odbornike pa: Drago Slavec, Josip Klun in Milan Kuret.

Svetovalci Slovenske skupnosti so pri volitvah za župana glasovali za Slavkoto Petarosa, pri ostalih glasovanjih pa so oddali

vođa svetovalske skupine dr. Alojz Tul. V njej je najprej orisal pozitivno vlogo opozicije nato pa nadaljeval: »Mislimo, da eventualna različna gledanja in stališča ne bi smela biti razlog za zamero in napadanje, temveč da bi morali v duhu odprtega dialoga ob medsebojnem spoštovanju reševati skupne probleme. Obdobje delovanja sedanjega občinskega sveta bo odločilne važnosti za celotno občinsko skupnost. Prilaganje novim okoliščinam in novi stvarnosti, ki se poraja, bo zahtevalo od vseh nove prireme in oblike delovanja ter ukrepanja. Zato bi moral političnostrankarski lokalizem stopiti v ozadje, prevladovali pa naj bi skupni občinski in narodni interesi.

OBCINSKI SVET

Po dosedanjih vesteh je skoraj gotovo, da bo sklicana prva seja novega goriškega občinskega sveta v ponedeljek dne 31. avgusta. Govori se, da se je sklicanje zavleklo zaradi osebnih vprašanj v posameznih strankah in da ni še jasno, ali naj bi nekatere osebe predstavile kot kandidate za odborniška mesta.

Tržaški italijanski dnevnik piše, da tudi vodstvo Slovenske demokratične zveze ni še uradno imenovalo svojega kandidata za občinskega odbornika.

ŠE O TABORENJU SKAVTINJ V TOLMINU

V zvezi s člančičem v zadnji številki o letovanju goriških slovenskih skavtinj v Tolminu moramo še dodati, da je imela glavno odgovornost za vodstvo tabora gospodična Alenka Terčič iz Števerjana.

Skavtinje so veselo preživele dneve taborenja. Obiskal jih je tudi goriški nadškof Cololin.

VPIS V STROKOVNI ZAVOD ZA TRGOVINO V GORICI

Ravnateljstvo državnega strokovnega zavoda za trgovino s slovenskim učnim jezikom v Gorici sporoča, da se bodo začeli popravni izpiti v ponedeljek 7. septembra ob 8.30 po urniku, ki je objavljen na razglasni deski v šoli.

SOLSKA OBVESTILA

Ravnateljstvo slovenske nižje srednje šole v Gorici sporoča, da se bodo začeli popravni izpiti v ponedeljek 7. septembra ob 8.30 po urniku, ki je objavljen na oglasni deski v šoli.

IZPITI 2. ROKA

Popravni izpiti v drugem in petem razredu osnovnih šol bodo 1. septembra. Urnik je na oglasni deski didaktičnega ravnateljstva.

VPISOVANJE

Vpisovanje na vseh osnovnih šolah se bo vršilo od 21. do 26. septembra, in sicer od 9. do 12. ure.

Rupa Poletne prireditve in letina

Skoro bi rekli hvala Bogu, da so že za nami glavni poletni izleti in razne »šagre«, ki jim je bilo tudi poletno sonce naklonjeno.

Ker smo že pri »šagrah« in podobnih poletnih »tridnevnih« na prostem, moramo povedati tudi mnenje mnogih ljudi in tudi mladine. Na takih prireditvah se vedno daje preveč važnosti »moderni« kričeči glasbi, ki se je že preživela in nič ne pove.

Prav je, da se mladina zabava in ob zvoških uvožene muzike tudi zavrti. Veseli bi pa bili, če bi poleg te kaj več slišali tudi domače zvoke in melodije, kot včasih »Fante iz Doline« Darkote in Darjote. Menimo, da bi morala biti upoštevana tudi pri takih poletnih zabavnih prireditvah naša kulturna samobitnost, če nečemo spraviti v nemar kulturnih vrednot naših očetov.

S tem v zvezi prosimo tudi naš mešani pevski zbor Rupa - Peč, naj se po poletnih počitnicah krepko oprime svojega dela in utrjuje tudi domačijsko zavest teh vasi ob Vipavi.

Pred velikim šmarnom so se naši že redki kmetovalci s skrbjo ozirali v nebo, ali bo padlo kaj blagodejnega dežja. Če bi ne prišlo po praznikih do nekaj padavin, bi tudi koruza ne vzdržala in bi bili ob letino kakor lani.

Načelni sporazum v pokrajinski upravi

V torek je goriška pokrajinska uprava sporočila javnosti uradno besedilo načelnega sporazuma, ki ga je podpisalo pet levo-sredinskih strank: krščanska demokracija, socialni demokrati, socialisti, Slovenska demokratska zveza in republikanci. Sporazum je bil v glavnem sprejet že 3. julija. V precej dolgem besedilu so navedene mnoge nove gospodarske pobude, ki jih hoče nova pokrajinska uprava izvesti. V prvi vrsti gre za pokrajinske cestne povezave in za omejitve vojaških služnosti. Našteta je še dolga vrsta bodočih posegov pokrajinske uprave v nadzorstvu nad občinami, nadalje za zdravstveni, socialni in kulturni razvoj pokrajine, ki ima kot obmejna tudi važno mednarodno vlogo.

Nas zanima v prvi vrsti ocenitev prisotnosti slovenske skupnosti v goriški pokrajini, ki je navedena v začetku skupne izjave. Glasi se:

»Levosredinske stranke soglašajo, da predstavljajo prisotnost državljanov slovenskega jezika v goriški pokrajini dragoceno priložnost za bistveno obogatitev demokratičnega zaklada pokrajinske skupnosti, ki jo je treba vrednotiti kot sredstvo in boljše jamstvo za posebno in trajno občutljivost pri izvajanju mednarodnih stikov, ki jih ima goriška pokrajina do ljudstva onkraj meje.

V duhu skupnih smernic za največji in uskladeni razvoj obsoke skupnosti, je treba utrditi udeležbo slovenske skupnosti v političnem, gospodarskem, družbenem in kulturnem oziru ob enakosti pravic in potreb; treba je razvijati medsebojno spoznavanje ob spoštovanju in vrednotenju etničnih in okoljnih značilnosti.«

Nadalje govori izjava, da je treba okrepiti vse odnose z obmejnimi deželami, posebno z Jugoslavijo.

Izjava, ki se tiče slovenske narodnostne skupnosti, je važna, ker ugotavlja nujno potrebo njene navzočnosti tudi za mednarodne odnose.

Dodati pa je še treba, da gola navzočnost še ni dovolj, ampak da je potrebno slovenske ljudi postaviti tudi na odgovorna mesta in službe pri različnih pokrajinskih ustanovah.

SOLSKI VPISI

Letos je bilo določeno vpisovanje v srednje šole prej kot prejšnja leta in se tudi z današnjim dnevom zaključijo. To pa le delno, ker se lahko dijaki, ki bodo opravili jesenske popravne izpite, še vpisujejo.

Vendar se že iz dosedanjih vpisov lahko sklepa na stanje srednješolske mladeži v prihodnjem šolskem letu. Velikih razlik v primerjavi z lanskim šolskim letom ne bo. V goriške nižje srednje šole je na novo vpisanih 610 dijakov. V prve razrede slovenske nižje srednje šole 80. V prvi razred slovenskega učiteljskega pet, v višjo gimnazijo pa 10 dijakov. Te številke še niso dokončne, pokažejo pa tudi, tako na italijanskih kakor na slovenskih šolah, da si dijaki izbirajo zopet bolj klasične študije.

SPOMINSKA BROŠURA

Slovensko planinsko društvo v Gorici bo obhajalo ob koncu leta dva pomembna jubileja. Prvi se tiče 60-letnice društvene ustanovitve, drugi pa 25-letnice društvene obnovitve po drugi svetovni vojni.

Društveni odbor je sklenil, da bo za ta jubileja izdal posebno spominsko brošuro. V tej naj bi bil prikazan ves razvoj in delo goriškega slovenskega planinstva v polovici tega stoletja. Zato naproša odbor vse, ki hranijo karkoli, kar je s tem v zvezi, da dajo gradivo na razpolago za ureditev brošure. V poštev pridejo zlasti zapiski, slike, izkaznice, vabila in podobno.

Novi odbor SPD je pridno na delu. Letos je pripravil precej izletov in tur. Ugotavlja, da je po navadi število udeležencev pri družinskih izletih še kar zadovoljivo. Za visokogorske ture — za letos jih pripravlja društvo še tri — je pa zanimanje manjše. Motorizacija je pri mladini ubila ljubezen do pravega uživanja narave. Mladi brzijo z avti na daljše izlete, tudi kar preko Evrope, domači zlasti planinski svet pa jim ostaja neznan.

Društvo bo morajo kaj ukreniti tudi za spoznavanje ožjega domačijskega sveta, kar je bil tudi namen starega planinskega društva.

— o —

V Nemčiji so v teku hude diskusije med Brandtovo vlado in krščansko-socialno opozicijo, ki očita Brandtu naivnost, ker je sklenil s Sovjeti pogodbo, s katero je dejansko priznal mejo na Odri in Nisi, ne da bi bil dobil — tako pravijo — v zameno kaj drugega kot večjo možnost trgovanja s Sovjetsko zvezo za nemško industrijo. Papež pa je Brandtu čestital k njegovi politiki do Vzhoda.

MEJNI PREHODI ZA VELIKI ŠMAREN

Ob dnevih velikošmarenških počitnic, to je 14., 15. in 16. avgusta, je bila na mednarodnem prehodu pri Rdeči hiši v Gorici prava poplava avtomobilov in ljudi, ki so šli čez mejo v obe smeri. V tistih dneh je prevozilo mejo 34.461 avtov, to je povprečno 11.500 na dan; lani jih je šlo čez mejo ob istih dnevih približno 10.700 na dan.

Če štejemo prehode ljudi, ugotovimo po statistikah, da jih je šlo preko meje ob šmarnih dneh kar 141.966; od teh je bilo 100.140 italijanskih državljanov. Lansko leto je v štirih šmarnih dnevih znašalo število prehodov 134.036 oseb. Letos, in to samo v treh dneh, se je število precej zvišalo, kar pomeni, da se prekomejni turizem od leta do leta bolj razvija.

Mejni pregledi so se hitro odvijali, za kar je treba še posebej pohvaliti obmejne stražnike obeh strani.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Bogovor z Levom Detelo

V nižinski vasi Untersiebenbrunn pri Dunaju sem obiskal Leva Detelo, ki v tem kraju že eno leto z družino živi, in mu zastavil nekaj vprašanj.

Pred kratkim so te v Trstu nagradili z literarno nagrado »Vstajenje«, ki si jo prejel za vse pisateljsko delo, še posebno pa za lansko leto izišli knjigi »Sladkor in bič« in »Črni mož«. Kaj si občutil, ko si zvedel za odločitev žirije?

Vsakdo je vesel, če tu in tam dobi potrdilo za svoje delo. Tu, z nagrado »Vstajenje«, pa je dobila potrdilo tudi nova smer v umetnosti, ne-tradicionalna umetnost. Veselim se pač, ne da bi skušal negirati druge tokove umetnosti, prav zaradi tega potrdila. Je pa to tudi nagrada za založbo-samozaložbo »Sodobno knjigo« z doslej desetimi izdajami, od tega sedmimi mojimi, v katerih je v zamejstvu in zdomstvu slovenska netradicionalna literatura šele zaživela. Ob tem, ob vseh teh knjigah, ob vseh teh naporih za literaturo, ob vsem tem življenju, posvečenem samo literaturi in umetnosti, bi želel in si drznil upati samo še nekaj: da bi ta literatura, to leposlovje moglo živeti tudi v centrih naše domovine, v matični Sloveniji, kjer moje knjige, za katere se zadnji čas zanimajo celo tujci, nimajo domovinske pravice, kjer mojih knjig in te literature enostavno ni. Tu bi rad opozoril na potrebo o enotnem vseslovenskem kulturnem prostoru z razvito in pluralistično kulturno dejavnostjo, kjer more bivati vsak kvaliteten leposlovni način. Seveda, moje upanje je tu; ni pa to upanje že potrdilo za uresničenje tega upanja.

Posamezni zamejski časopisi in revije pa so objavili tudi vest, da si nedavno dobil prvo nagrado za literaturo na nemškem natečaju v Tübingenu. Ali bi mogel bralcem Novega lista povedati o tem kaj več?

Vsak čas bo deset let, odkar živim na nemškem jezikovnem področju. Ker sem se vedno — in zadnje čase še posebno zanimal tudi za probleme literature na tem področju, ker sem živel v stiku s tujejezičnimi prebivalci, ki so mi vedno manj tujci in vedno bolj novi sorodniki, ni čudno, da sem začel pisati tudi v nemškem jeziku. Tako sem spomladi 1969, dokončal svoje prvo večje nemško delo, moderen roman »Der hinkende Henker und der henkende Hinker« (Čepavi krvnik in krvniški šepavec). Ko sem premišljeval, kam se naj z njim obrnem, sem v neki nemški reviji prebral vabilo nemškim pisateljem, predvsem mladim, še neafirmiranim pisateljem, naj se udeležijo literarnega natečaja v Tübingenu. V pozni jeseni leta 1969 sem torej rokopolis poslal v Nemčijo, konec aprila 1970 pa so me obvestili, da sem prejel prvo nagrado. Tak rezultat me je kar vznemiril, saj sem računal, da bom v novem jeziku, ki sem si ga poleg slovenskega izbral za literarno oblikovanje, trčil vsaj na začetku na določene težave.

Bi nam lahko povedal, koliko piscev se je udeležilo tega natečaja? Kaj je bil namen natečaja, kaj so hoteli pobudniki natečaja doseči?

Sedaj, ko je rezultat natečaja znan, je žirija sporočila, da se je natečaja udeležilo 450 piscev. Seveda večina stvari ni predstavljala kvalitetne literature. Komaj desetina tekstov je prišla v ožji odbor. Vsekakor se je komisija morala prebiti skozi 20.000 strani tekstov. Na-

men natečaja je ob vsem tem bil, odpreti vrata v literarno podjetje tudi še neznanim avtorjem, opozoriti ob tem na kritične, moderne, a ne modne tokove nove umetnosti. Glavni cilj natečaja pa je bil poleg tega čisto praktičen: pomagati nagrajencem pri prodoru v literarno javnost, jim omogočiti stik z založbami, opozoriti založbe na še neodkrita talente.

Že prej si omenil, da ti je bila osvojitve nemškega jezika življenjska nužnost in tudi orodje (pisanje raznih člankov v časopisih nemškega jezika). Toda prav gotovo te je tudi mikala izkušnja literarnega ustvarjanja v nemškem jeziku. Kakšne so bile te izkušnje in spoznanja?

V slovenskem jeziku sem napisal v prejšnjih letih vrsto literarnih del. Proces pisanja slovenskih tekstov je bil v osnovi podzavesten, iracionalen. Iz podzvesti mi je drla na papir notranost — in to sem nato, po racionalnem spopadu z napisanim tekstom, izpilil in racionalno stiliziral. Tu, v nemškem jeziku, ki me v otroštvu ni spremljal, jeziku, ki mi je bil dolgo časa tuj, pa sem se takoj racionalno spopadel z jezikom. Postal sem mehanik jezika, da tako rečem. Torej nekdo, ki zavestno sestavlja, montira in kombinira. Šele spretno izvedena montaža ustvari zopet neko novo, v fantastično ali iracionalno težečo perspektivo, neko posebnost, ki daje takemu tekstu morda čar in pomen. Jezik pa je tako kot slovenščina in kot nemščina orodje; določena čustvena navezanost more iz takega orodja napraviti pravi mit. Vsak jezik skriva v sebi določene posebnosti, določene možnosti, a tudi določene omejitve. Vsak jezik je v nekem smislu tudi ječa človekovega bivanja. Prestopanje mej, uporabljanje različnih jezikov, odpira avtorju nove možnosti in več svobode. Če ob vsem tem prihajaš v drugo kulturo iz slovenskega kulturnega kroga, odpiras zavestno in tudi nehote nove možnosti delovanja tudi za slovenskega človeka, predvsem pa populariziraš tudi njegov večkrat zaprt kulturni krog v drugi kulturi, oziroma kulturah.

Kako se zrcali v tebi dvojnost pisca slovenske in nemške literature?

Nikakor ne morem in nočem zanikati, da sem Slovenec. Okolje, iz katerega sem izšel, je bilo slovensko, hodil sem v slovenske šole in dolgo časa mislil in delal samo s sredstvi slovenskega jezika. Toda pozneje, tu v Avstriji, sem videl, da je tudi jezik, kot sem že rekel, predvsem orodje, na katerega pa se že v zgodnji mladosti prav čustveno navežeš. Šola in uradna narodna ideologija naredi nato iz tega jezika pravi mit, pravo ideologijo, ki je velikokrat sovražna vsemu tistemu, česar ne razume in zato imenuje tuje. Začel sem torej pisati tudi v nemškem jeziku, da presežem to ideologijo, ta mit jezika, da pokažem, da ljudje naše dežele morejo rasti in se gibati tudi na načine, ki ponavadi niso pri nas običajni. Iz nekdanje narodne zaprtosti lahko s sredstvom drugega jezika zrastemo v ODPRTOST. Toda ne v renegatstvo. Tega ne mislim. Zakaj dejstvo, da pišem v nemškem jeziku, noče zanikati mojega slovenskega izvora. Nasprotno: ta slovenski izvor se hoče ODPRETI tudi drugačnim nacionalnim strukturam, naše slovenske izkušnje hoče afirmirati še s sredstvi drugega jezika. Istočasno pa je to, kot pravijo nekateri Nemci, zopet obogatitev njihovih lastnih svetov, nova infor-

macija, ki govori, da morejo tudi Slovenci celo na tako specifičnem področju, kot je literatura, tudi v svetu nekaj pomeniti. S preprostimi besedami: vse to je prizadevanje za boljši svet, za boljše razumevanje različnih svetov, da bi bil človek človeku in narod narodu manj volk. Pristisk na druge narode, sovraštvo do drugih narodov, to je vedno tudi sovraštvo proti ljudem iz lastnega naroda, to je netoleriranje lastnih ljudi, preprečevanje razvoja posameznikom iz lastnega naroda.

Prav gotovo pa se ta dvojnost pojavlja tudi na drugi ravni tvojega delovanja, to je na publicistični, kjer se verjetno ne boš ustavil samo pri seznanjanju, čeprav zelo koristnem in nujnem (ker tega nihče drugi ne dela) nemško govorečega sveta s slovensko kulturo. Kajti poslednji cilj vsakega kulturnega ustvarjalca je zelo verjetno soočenje z univerzalnostjo pojavov?

Zelo rad bi na tem čisto specifičnem, praktičnem področju seznanjanja nemško govorečih bralcev s slovensko kulturo še marsikaj naredil. Moji dosedanja tozadevni napori naj bodo samo začetek. Toda niti kot pisatelj niti kot publicist in informator se ne želim omejiti samo na ta problem. Kot že nekaj časa seznanjam bralce revije Most z različnimi kulturnimi pojavi v svetu, tako želim tudi kot publicist v nemškem jeziku obravnavati ne le slovenske, temveč tudi širše kulturne probleme. Šele iz te perspektive, šele iz univerzalnosti vsesplošne človeške kulture se lahko zablesti tudi naš slovenski doprinos k tej univerzalni človeški kulturi. Ni pa ta univerzalna kultura edino last velikih narodov. Tudi v nemškem jeziku mislim stalno opozarjati na slovenske in sploh jugoslovanske dosežke v kulturi, a istočasno govoriti tudi o dosežkih pri drugih narodih, n.p.r. Čehih in Slovaki. Prav informacije o malih narodih, o takoiimenovanih malih kulturah, so v nekem smislu subverzivna dejavnost, saj dokazujejo prav velikim narodom, da ni kultura njihova edinozveličavna last, temveč jo soustvarjajo in pogujejo tudi majhni narodi. Šele medsebojno prepletanje, šele medsebojna trenja in informacije so rodile in rojevajo kulturo, ki ni domena enega edinega človeka in enega edinega naroda.

Samo po sebi umevno je, da tako informiranje nima kakega poceni propagandističnega namena, vendar ne morem mimo ugotovitve, da so tvoji članki o Kocbeku, posebno pa o Slavku Grumu zelo pomembni in dragoceni dosežki takšne dejavnosti, ki pa gre do skoraj neopaženi skozi posebno osrednjo slovensko kulturno javnost. Tvoje delo, pa tudi Lokarjevo seznanjanje italijanskega sveta s slovensko kulturo, in to boš ti bolje vedel, ne uživa nobene podpore s strani kulturnih institucij matične domovine. Škoda, ker bi se dalo mnogo več narediti. Zdi se pa, da smo največkrat majhen narod le po lastni krivdi. Ali pričakuješ, da se bo kaj spremenilo?

Hvaležen sem ti, da vidiš to težko dilemo, to težavno situacijo, v kateri se nahajam. Čisto drugače bi namreč bilo, ko bi me pri tem publicističnem delu podpirali strokovnjaki iz matične domovine. Tako pa imam že težave, če si hočem preskrbeti knjige, o katerih potem govorim. Koliko energij in upov uplahne že pri iskanju, oziroma boju za material. Nisem prerok v domovini. Rad bi rekel le to, kar je rekla tudi prevajalka Hilde Bergner: Veliki narodi, Francozi, Angleži, Nemci, znajo ceniti strokovnjake, ki se poglobljajo v manj dostopna področja. Oni pomagajo tudi svojim informatorjem v druge jezike. Že pri Čehih je opaziti to veliko

(Nadalj. na 7. strani)

Sodobno kmetijstvo

Kmečki tabor na Opčinah res kmečki?

Kmečki tabor je tradicionalna kmetijska prireditelja, katere namen je poudariti prisotnost kmečkega življa, krepiti vezi vseh slovenskih kmetovalcev v deželi in pa omogočiti v pasjih avgustovskih dneh nekoliko oddiha in razvedrila tistim kmetovalcem, ki ne morejo na dopust daleč proč od doma. Nedvomno je tudi letošnji kmečki tabor zadovoljil vse tiste, ki so si zaželeli nekoliko zabave in razvedrila, manj pa tiste, ki želijo, da bi kmečki tabor imel nekaj zanj tipičnih potez. Stalna razstava kmetijskih strojev je bila letos pripravljena nekoliko pomanjkljivo, zelo lepa in privlačna razstava čipk pa sama ni mogla odtehtati še ostalih pomanjkljivosti. Vsekakor je res, da ima prireditelj Kmetijska zadruga v Trstu čedalje večje težave zaradi pomanjkanja osebja in se je zato morala še bolj nasloniti na pomoč in sodelovanje openskega prosvetnega društva »Tabor«. Poglejmo, katere so po sodbi mnogih obiskovalcev glavne pomanjkljivosti:

PRODAJA VINA

Vino je glavni pridelek naše pokrajine in v središču zanimanja obiskovalcev. Tudi Kmečki tabor bi lahko mimo občinskih vinskih razstav služil uveljavljanju naše pristne domače kapljice, žal pa sta točila svoje vino samo dva kmetovalca, od katerih si je eden delal svojevrstno čast s popačenim priimkom (Cocevari ne zveni lepo niti v italijanščini!). Vsi vinogradniki, ki so pripravljeni dati svoje vino taboru, ne morejo osebno točiti vina, ni pa nobenega razloga, da ga z lepo označenim imenom ne bi točili organizatorji in to velja tudi za prosvetno društvo »Tabor«. Vemo, da ima vino v naši pokrajini razmeroma visoko ceno, vemo pa tudi, da so obiskovalci pripravljeni plačati katerokoli ceno, če je le vino dobro ali vsaj pristno in domače. Vina, ki so jih letos točili, v veliki večini niho bila domača, niti ne dobra.

RAZSTAVA SLOVENSKE STROKOVNE IN LEPOSLOVNE ALI POLITIČNE KNJIGE

Zdi se nam zelo lepo in hvale vredno skrbeti za širjenje in spoznavanje slovenske knjige. Če je Kmečki tabor namenjen predvsem kmetovalcem, potem naj bo tudi razstava in prodaja knjig temu primerno pripravljena. Poudarek mora nujno biti na strokovni slovenski literaturi in revijalnem in časopisnem tisku, s katerim je zamejski kmetovalec bolj slabo seznanjen. Na letošnjem (in ne samo na letošnjem) pa so bile v ospredju Maove knjižice in druga več ali manj strogo politična literatura. Mislimo, da je za širjenje tovrstne literature dovolj priložnosti (praznik časopisa »Dela«, itd.) in da nikakor ne sodi na prireditelje, ki je namenjena vsem kmetom in predvsem njim. Lahko bi pa ob strokovni literaturi dali pomembno mesto še klasični slovenski leposlovni knjigi, ki je bila skupaj s knjigami o naravnih lepota in otroških knjigah in slikanicah bolj slabo zastopana. Upoštevanja vredni pa se nam zdi tudi lanskoletni predlog Primorskega dnevnika (glej uvodnik ob lanskem jubilejnim taboru), da bi v dneh tabora najboljše prodani slovenski knjigi dali posebno nagrado — »Nagrado Opčin« ali še bolje »Nagrado tabora«. Zdi se nam torej

potrebno opozoriti prireditelje in posebno še Tržaško knjigarno, ki omogoča razstavo, da morajo biti v ospredju interesi večine obiskovalcev kmečkega tabora, torej predvsem kmetovalcev.

Omejili smo se le na ti glavni pomanjkljivosti. Če želijo prireditelji, da postane oziroma ostane openski Kmečki tabor prireditev vseh slovenskih kmetovalcev v deželi in priložnost za njihovo srečanje in dobro počutje, je potrebno, da o tem premislijo.

A. B.

CVETLIČARJEM IN VRTNARJEM TRŽAŠKE POKRAJINE

Pokrajinsko kmetijsko nadzorništvo pripravlja za prvi oziroma drugi teden v septembru študijsko potovanje, ki je namenjeno samo cvetličarjem in vrtinarjem (za živinorejce je študijsko potovanje v načrtu nekoliko pozneje). Predviden je ogled cvetličarskih in vrtnarskih obratov v pokrajinah Mantova, Pistoia, Lucca in Siena.

Študijsko potovanje bo trajalo šest dni. Kot po navadi bo nadzorništvo krilo stroške za prevoz in prenočitve. Za hrano poskrbijo udeleženci sami.

Prijave se sprejemajo na sedežu nadzorništva, via Carlo Ghega 6, do zasedbe razpoložljivih mest v avtobusu (40).

Naknadno bo nadzorništvo, ko bo vedelo za vse podrobnosti, sporočilo vsem udeležencem program potovanja s točnimi datumi in urnikom.

Sogovor z Levom Detelo

(nadaljevanje s 6. strani)

razgibanost, medsebojno zaupanje in spoštovanje, ki privede velikokrat do vidnih rezultatov. Četudi si vsi ti kulturni delavci ideološko velikokrat niso blizu, jih vseeno druži višja resnica stvari, za katero gore: kulture. To pogrešam na Slovenskem. Zato tudi nič ne vem, kako bo v naprej.

Kljub temu nerazveseljivemu stanju ti je verjetno v tolažbo dejstvo, da si si pot v svet našel sam brez tuje pomoči. Toda to dejstvo kaže na drugi strani, da smo Slovenci kljub velikim mitom in parolam o poslanstvu, spreminjanju sveta, civilizacijsko nezreli in majhni. Kajti vsega se s preteklo zgodovinsko situacijo ne da razlagati. Prav zaradi tega me zanima, kakšne izkušnje si imel v svetu?

Seveda je bilo precej težav. Zakaj vse to, kar imenujemo tuji svet, ni tako svetlo in prijetno, kot morda izgleda. Je pa tu vedno več kulturnih delavcev, ki hočejo biti korektni in pozorni na vse, kar bi utegnilo biti kvalitetno. Zahodna industrijska družba namreč ne more shajati brez konkretnih informacij. Moč te družbe je prav v njeni informativni razgledanosti, ki nato korigira celotno kulturno, a tudi politično in gospodarsko dejavnost na tem področju. Sedaj imam že več konkretnih stikov z Nemci, Švicarji in Avstrijci. Tisto, kar so nekateri Slovenci imenovali avstrijski šovinizem in kar bi se naj videlo n.p. v dunajskem dnevniku »Die Presse«, lahko zanikajo moje objave v tem časopisu in pozornost uredništva tega časopisa do slovenskega in nemškega sveta, ki ga izražam. Isto pozornost, korektnost in pomoč sem na-

S TRŽAŠKEGA

V SLOVO ZAVEDNEMU MOZAKU

Skoro mesec dni je že minilo, kar nas je nepričakovano zapustil Alojz Kalc s Proseka. Pokojni je bil skrben oče in mož. Bil pa je tudi ves zavzet za slovensko stvar in za demokratično življenje Slovencev v zamejstvu. Veliko svojih moči je razdal za kulturni razvoj domačih proseških društev.

Veliko pa je pokojni Kalc žrtvoval tudi za demokratično politično življenje in za napredek Slovencev v Italiji. V vročih povojnih časih se ni niti malo obotavljal stopiti na pot demokratičnosti, svobode in resničnega napredka zamejskih Slovencev. Bil je od vsega začetka kandidat na slovenski listi, kateri je ostal zvest in predan somišljenik do konca. Že od vsega povojnega časa je čutil, da je najboljša pot, ki jo zamejski Slovenci lahko izberejo, pot samostojnega političnega nastopanja v okviru slovenske liste, medtem ko je pot vključevanja lahko za slovenski življenjski usodna v narodnostnem smislu.

Marljivega proseškega kulturnega in političnega delavca, nadvse zavednega Slovenca in socialno čutečega človeka bomo vsi, ki smo ga poznali in cenili, ohranili v trajnem in hvaležnem spominu. Bog daj, da bi njegov trud rodil resnično trajnih sadov v korist nas vseh. Bodi domača proseška gruda lahka svojemu zvestemu in zavednemu sinu! D. Š.

TEČAJI V ŠKEDNJU

V škedenjskem Domu (ul. Soncini 112) se bodo vršili TEČAJI ZA VRTNARSTVO, CVETLIČARSTVO TER UREDITEV VRTE. Tečaji se bodo vrstili dvakrat v tednu, brezplačno. Začetek v torek, 25. t. m. ob 20. uri. Tečaje vodi inž. Janko Košir. Prijavi se lahko vsakdo.

šel v Zürichu, Tübingenu ali pa v Kölnu. Mislim, da bi se Slovenci lahko prav tu nekoliko navadili na prosvetlensko in humanitarno kulturno delovanje.

Ali so mogoče tvoji odnosi z v emigraciji živečimi Slovenci boljši. Ali se mogoče tudi tukaj kaže ozkost, težavnost komunikacije z ljudmi, ki so preveč sužnji svojih nekdanih idej in doživetij?

Z emigracijo nimam pravih stikov. Vsa ta leta sem skušal v to emigracijo projektirati pluralistično odprtost. A to se mi ni posrečilo. Za našo emigracijo velja tisto, kar je sploh naša slovenska napaka, naš slovenski prepad: togost, neelastičnost, politikantske diskriminacije — a tu v dvojni meri. Ta emigracija je še vsa v nedemokratični strukturi predvojne dobe. Seveda so tu določeni svetli prebliski, a preslabotni, da bi kaj prerodili. Seveda pa tudi emigracija, izolirana kot je, prav zaradi te načrtne izoliranosti ni sama vsega kriva. Prav zato, ker tudi v domovini ni dovolj velike mere diferenciacij in demokracije, je ta emigracija še bolj toga. Jaz sem sicer ob tem v živem stiku s slovensko kulturo doma in v svetu, kolikor je je, tvoren, da tako rečem, fizičen stik pa sem našel predvsem s tujci, z Nemci, prevajalci in uredniki. Tako sem še najbolj srečen, če pišem v jeziku, ki ni moj materinski jezik, v nemškem jeziku. Tu naletim na odmev, na plast ljudi, ki jih problem zanima, ki žele še kaj več zvedeti o situaciji mojega matičnega naroda. Končno človek, tudi pisatelj, ni le kos pohištva, mrtev predmet, temveč bitje, ki želi živeti v socialnem kontaktu z okoljem.

VLADIMIR VREMEC

RADIO TRST A

♦ NEDELJA, 23. avgusta, ob: 8.30 Kmetijska odaja; 9.00 Sv. maša; 9.45 Glasba za orgle. Igra Devetak; 10.45 V prazničnem tonu; 11.15 Oddaja za najmlajše: M. Matošec »Vnuk brez dedka«; 11.45 Ringaraja za naše malčke; 12.00 Nabožna glasba; 12.15 Vera in naš čas; 13.30 Glasba po željah; 14.45 Glasba iz vsega sveta; 15.30 R. Georgin »Rana in nož«. Radijska drama; 16.10 Cipra: Sonata ob. 19; 16.30 Parada orkestrrov; 17.30 Revija zborovskega petja; 18.00 Miniaturni koncert; 18.45 Bednarik »Pratika«; 19.00 Jazzovski kotiček; 19.30 Glasba iz filmov in revij; 20.00 Šport; 20.30 Iz slovenske ljudske epike; 20.45 Tomšetov ansambel; 21.00 Semenj plošč; 22.00 Nedelja v športu; 22.10 Glasba v ljudskem tonu.

♦ PONEDELJEK, 24. avgusta, ob: 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 12.10 Kallanova »Pomenek s poslušavkami«; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce: Car glasbenih umetnin; 17.35 Slovarček sodobne znanosti; 17.55 Vaše čtivo; 18.15 Umetnost; 18.30 Sanci: Klavirske skladbe za mladino. Igra skladateljica; 19.10 »Odvetnik za vsakogar«; 19.15 Zbrane melodije; 20.00 Športna tribuna; 20.30 Pesmi od vsepovsod; 21.00 A. Pittoni: »Sožitje«; 21.20 Romantične melodije; 21.45 Slovenski solisti. Harfistka Pavla Uršič.

♦ TOREK, 25. avgusta, ob: 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 11.50 Pianist Garner; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce: Plošče za vas, pripravlja Lovrečič - Novice iz sveta lahke glasbe; 18.15 Umetnost; 18.30 Komorni koncert; 19.10 Naši pomorščaki - srečanja in spomini; 19.45 Zbor »J. Gallus« iz Trsta vodi Vrabec; 20.00 Šport; 20.30 Smetana: »Prodana nevesta«, Orkester in zbor ljubljanske Opere; 23.00 Zabavna glasba.

♦ SREDA, 26. avgusta, ob: 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 12.10 R. Vodeb: »Herculanum — Herkulovo mesto«; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce: Sodobne popevke; 17.35 Mladina in šport; 17.55 Ne vse, toda o vsem; 18.15 Umetnost; 19.10 Higiena in zdravje; 19.20 Jazz. ansambli; 19.40 Priljubljene melodije; 20.00 Šport; 20.30 Simf. koncert. Vodi Scimone. Sodeluje klarinetist Brezigar. V odmoru (21.05) Za vašo knjižno polico; 21.45 Večerne melodije.

♦ ČETRTEK, 27. avgusta, ob: 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 12.10 F. Antonini: »Podoba matere v otroških sanjah«; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce: Ansambli na Radiu Trst; 17.35 Na počitnice; 17.55 Kako in zakaj; 18.15 Umetnost; 18.30 Simf. glasba; 19.10 G. Godoli: Življenje na drugih svetovih - domneve in možnosti; 19.25 Motivi, ki vam ugajajo; 20.00 Šport; 20.30 G. MacEwan »V deželi Nesiah«; 21.35 Beethovne komorne skladbe; 22.05 Zabavna glasba.

♦ PETEK, 28. avgusta, ob: 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 12.10 Izlet za konec tedna. 12.20 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce: Glasbeni mojstri; 17.35 Okno v svet; 17.55 Ne vse, toda o vsem; 18.30 Sodobni slovenski skladatelji; 19.10 Epigram — odraz časa in razmer; 19.45 »Beri, beri rožmarin zeleni«; 20.00 Šport; 20.30 Delo in gospodarstvo; 20.45 Koncert operne glasbe; 21.45 Nekaj jazz.

♦ SOBOTA, 29. avgusta, ob: 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 12.10 N. Kuret: Slovenski in furlanski običaji; 13.30 Glasba po željah; 14.45 Glasba iz vsega sveta; 15.55 »Varna pot« - oddaja o prometni vzgoji; 16.05 Operetne melodije; 17.20 Za mlade poslušavce: Od šolskega nastopa do koncerta; 17.35 Umetniki odgovarjajo; 17.55 Moj prosti čas; 18.15 Umetnost; 18.30 Slovenski vokalni oktet; 19.10 Dolhar: Alpske poti in smeri (9). »Gamsovka«; 19.20 Zabavali vas bodo; 20.00 Šport; 20.45 Nekdanji sloviti procesi v Trstu; 20.05 Vabilo na ples.

☆

V oceno smo prejeli:

»Cerkev v sedanjem svetu«, leto 4., št. 7-8, 1970. »Le livre slovène«, 1970, année VIII, n. 3. »Sloveni in Italia«, 30.6.1970, leto IX, št. 5-6.

F.J. 45

S M R T

V POMLADI

»Niste ne, mama. Saj vas razumem,« je rekel. In da bi je spet ne premagale solze, je šaljivo pristavil:

»Zdaj pa bi res rad kavo in potico, če ste še vedno pri volji, da mi postrežete z njima.«

»Oh kakšna sem!«, se je udarila po čelu. »Cimerim se, namesto da bi ti postregla.« Hitro je stopila v sosedno sobo in se vrnila s krožnikom narezane potice.

»Narezala sem jo že snoči, ko sem te čakala,« je rekla.

Počasi je srkal kavo iz svoje oškrabane stare skodelice in prigrizoval potico. Mati se je naslonila na štedilnik in ga nepremično gledala. Čutil je njen pogled na sebi in njeno nepremičnost in se je bal ozreti, da ne bi spet zajokala. Začel jo je spraševati to in ono, raz ne malenkosti, o katerih je vedel, da jo zanimajo, samo da bi jo premotil in bi pozabila na jok. Koliko ima kokoši? Ali ji kaj nesejo zdaj pozimi? Se kar? In kako je bilo z njenim zdravjem? Nič hudega? In s Kuno sta še vedno prijateljici? Pa tisto pismo, v katerem ji je poslal pred meseci dvajset dinarjev, je dobila?

»Sem ga,« je rekla. »Hvala lepa. Najbrž bi jih bil sam krvavo potreboval.«

»Ni bilo take sile,« je rekel. »Zakaj pa mi niste nikoli odgovorili, mama?«

Ni je upal pogledati, da bi ne zajokala.

»Saj si tudi ti tako malo pisal. Le tu pa tam par besed... Pa tudi huda sem bila nate in sem še,« je rekla v šali, toda iz njenega glasu je vendarle zvenelo nekaj kakor rahel očitek.

»Mama, nikar ne govoriva nocoj o tistem. Bodi diva vesela, da sva spet skupaj.«

»Saj sem vesela.«

»Rad bi, da bi se malo nasmejali, da bi res videl, da ste veseli, mama.«

»Smejati se je težko, če se ni čemu. Toda saj vidiš, da sem vesela. Le smejati se ne morem, sem se čisto odvadila. Sem bila preveč sama zadnje mesece.«

Spet je začutil v njenem glasu rahel očitek

»Ste bili snoči pri polnočnici?« je vprašal, čeprav si je lahko mislil, da ni bila, ker je na sveti dan vedno šla k prvi maši. Na sveto noč ni nikoli pustila, da bi ostala koča prazna. Verovala je, da je na sveto noč hiša polna duhov umrlih, ki se vračajo, da bi bili vsaj malo časa skupaj z živimi, in spominjal se je, da mu je pripovedovala vsako sveto noč, ko je bil še bolj majhen, čudne in srhljive zgodbe o mrtvih sorodnikih, ki jih ni nikoli poznal, o svojem očetu in starem očetu, ki mu je rekla po starem »naš dedec«, in o stari materi, ki ji je rekla »naša babca«, in o tistem pradedu, ki je v neki vojni proti Turkom baje zaplenil ali utajil neke turške blagajne, kar je trdno verjela, in si potem kupil veliko posestvo, katero pa je njegov vnuk zapravljal s pitjem in kartanjem. In tisti vnuk je bil ravno »naš dedec«, katerega se je še spominjala, čeprav je bila stara komaj deset let, ko je umrl. Še zdaj je z grenkobo govorila o njem, ker je bil on kriv, da so prišli na nič, kot je govorila, in »so jih tuja vrata po petah tolkla«, s čimer je hotela povedati, da so se morali izseliti iz domače hiše in iti stanovat kot najemniki v tujo kočo. Toda tistih neznanih skrivnostnih sorodnikov, starih tet in stricev in njihovih bratrancev ter sestričen je

bilo toliko, da si jih nikoli ni mogel zapomniti in vedno spet je kot deček spraševal:

»Mama, kdo je to?«

Ona pa se je čudila, da ne ve, in mu ponovila vso njihovo zgodbo, ki se mu je spet v hipu pomešala z drugimi, prav tako nejasnimi, nedoločenimi in skrivnostnimi. Zanj so bili vsi ti daljni sorodniki le nedoločene sence, obrisi, ki jih ni mogel jasno ločiti enega od drugega razen po kakšni posebni značilnosti, če si jo je zapomnil, kot je bila na primer tista turška blagajna, ki jo je bil zakopal praded nekje v gozdu, kot je pripovedovala, in se je potem v mirnem času z vozom odpravil ponjo ter se vozil cel mesec in menda še več, preden se je vrnil, z vozom, ki se mu je poznalo, da je oral blato do osi, in s konji čisto mršavimi od dolge vožnje in slabe paše. Toda za mater so bile vse te sence žive, kakor bi bile še živi ljudje, in na sveto noč se ji je zdelo, da se vsi zbero v njeni koči, morda zato, ker je bila edina, ki se jih je še spominjala. Pomnil je, kako sta pred polnočnico vedno zmolila vse tri dele rožnega venca, kleče vsak ob svojem stolu, da sta se naslanjala s komolci nanju, in kako se mu je v rahlem polsnu zdelo, da ob nizko priviti petrolejki ždijo tudi duše vseh tistih davno mrtvih sorodnikov vsaka v svojem kotu, vsaka v svoji senci, in tiho mrmraje odgovarjajo z njim vred na materine priprošnje: »Ki siga Devica na obiskovanju k Elizabeti nosila,« »Ki si ga Devica rodila...« (dalje)

— o —

ŠTUDIJSKI DNEVI V DRAGI

S P O R E D

SOBOTA, 5. septembra - ob 17. uri: Začetek in pozdrav, nato predavanje: Socialna preobrazba slovenske družbe. Govori dr. Jože Goričar, univ. profesor v Ljubljani.

Današnja slovenska idejno kulturna stvarnost. Govori Ciril Zlobec, pesnik in urednik Sodobnosti v Ljubljani.

Diskusija.

NEDELJA, 6. septembra - ob 9.00 uri: Sv. maša, ki jo bo daroval na kraju zborovanja dr. Stanko Lenič, pomožni škof ljubljanske nadškofije; med mašo bo podal tudi duhovno misel.

Ob 10.30 uri: Kulturna povezanost. Govori prof. Tomaž Pavšič, sourednik revije Kaplje iz Idrije.

Mednarodna povezanost. Govori dr. Emidij Susič, sodelavec Instituta za mednarodno sociologijo v Gorici.

Kulturna povezanost. Govori dr. Erik Prunč s Koroške, lektor na univerzi v Gradcu.

Diskusija o predavanjih.

Ob 16. uri: Etični potencial in stiska malih narodov pri sodobnem razvoju enotnega človeške družbe. Govori prof. dr. Maks Miklavčič, dekan bogoslovne fakultete v Ljubljani.

Diskusija.

Ob 18. uri: Zaprtost in odprtost sodobne slovenske kulture. Govori prof. Edvard Kocbek, pesnik in pisatelj iz Ljubljane.

Diskusija.

PONEDELJEK, 7. septembra: Skupni izlet v tržaško okolico, če bo zanj zadosti udeležencev. PS. Vedno je mišljen italijanski čas.